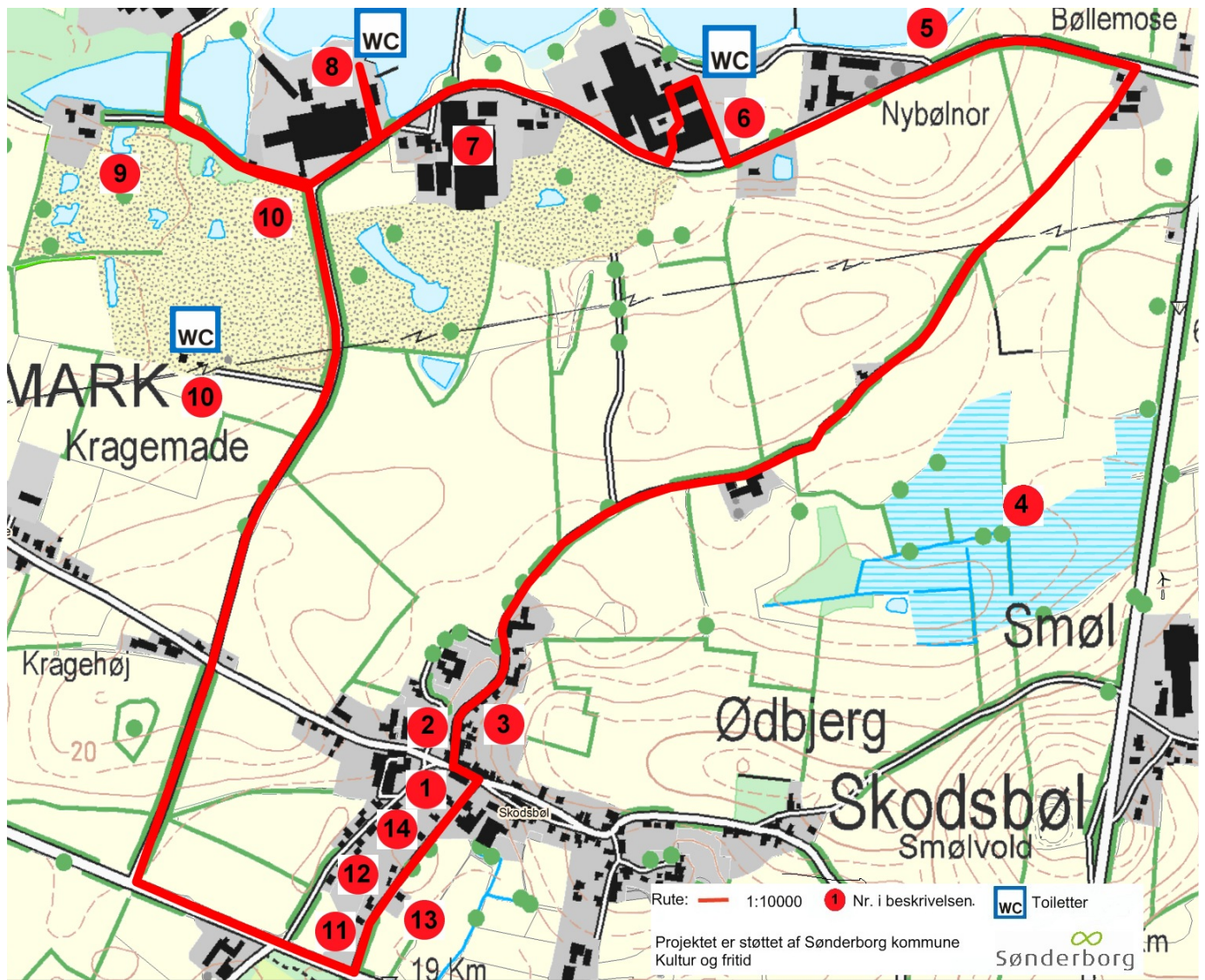

Oplevelsestur til Skodsbøl og Nybølnor.

7 km. eller 10.000 skridt

Turkort

Ide, beskrivelse og foto af Chr. Frederiksen
(chdf@get2net.dk)
Opsætning og layout af Frede Vendelbo Jensen

Landsbylaugene og Lokalhistorisk Samvirke for Sønderborg Kommune.

Hjemme sider: www.skla.dk og www.ressv.dk

Til dig, som vil gå turen:

Print det materiale ud, som du kan få brug for på turen. Er der udsigt til regn/blæst, put siderne i et chartek.

Turen er en rundtur, og hvis du går mod uret, vil det passe med ruteanvisningerne.

Du kan i princippet starte og slutte overalt på turen. Der er meget at se på undervejs, så beregn god tid.

Du møder kun asfaltvej, men du færdes i et område, hvor der er rigeligt med ler, så hvis du vil lave nogle svinkeærinder, kan det i vådt føre give lerede sko/støvler.

Der er både historiske oplysninger og ting fra vores egen tid og lidt af det stof som de lokale beboere kan lide at snakke om og huske på. Det er tanken med oplysningerne undervejs, at du kommer hjem med større viden til egnen og at du bemærker ting, du ikke ellers ville havde set og oplevet.

Toiletmulighederne er omtalt undervejs, hvor der er truffet aftaler. De er endvidere tegnet ind på kortet.

Er du tilfreds med turen eller mangler du noget, så skriv en e-mail til: chdf@get2net.dk

Vi ønsker dig GOD TUR.

1 Starter ved Skodsbøl kro

Turbeskrivelsen starter i Skodsbøl ved Skodsbølvej 51, som tidligere var Skodsbøl Kro. Kroen var en af de ældste kroer på Broagerland og havde både landbrug, tobak- og spiritussalg og kro med værelser til gæster. Der hørte en stor sal med scene til kroen, hvor der kunne danses og festes.

Over de tre vinduer i husets frontespise sidder der et hestehoved fra Rendbjerg Teglværk, som lukkede i 1928. Det ser desværre lidt medtaget ud, men er ellers en sjældenhed.

I dag har "Det franske Hus" hjemme i bygningen, hvor de leverer diner transportable.

Kilde: Broagerland XII og hjemmesiden: skodsbol.dk

Foto: Christian Frederiksen

2 Nørregade.

Du skal ned ad Nørregade, der naturligvis fører den gående mod nord. Inden du går ned af vejen, skal du forestille dig, at vest for Kroen krydsede jernbanen Skodsbølvejen fra 1910-32 i én i starten ubevogtet overskæring. Vi ved, at skæringen med den befærdede vej (før 1930 var det den eneste vej mellem Egernsund og Broager/Sønderborg) gav gentagende klager fra lokomotivpersonalet, der harmedes over bilernes hensynsløse kørsel lige foran toget. Det medførte, at der blev lavet en bevogtning, med personale fra stationen. Personalet klagede også over bilerne, der smuttede over i sidste øjeblik, inden man lukkede bommene ned.

Sporene løb videre mod Vester Sottrup (6,3 km) og gik parallelt med Nørregade og krydsede denne lige efter de sidste bygninger i byen. Der er ingen synlige spor af den gamle stræknings banelegeme på vores tur.

3 Nørregade 10

Nørregade nr. 10 er bygget i 1877. Ejeren, en meget driftig mand, Johan, havde store planer, da han vendte hjem fra krigen i 1918. Han ville lave en produktion af tøjklammer, og da banen gik lige forbi hans hus, kunne produktionen læses direkte fra huset til godsvognene ad en sliske. Han opførte en rosetmølle af jern, der både raslede og peb, når det blæste. Den skulle trække hans maskiner. Der kom nu aldrig en fyldt godsvogn med tøjklammer fra Skodsbøl.

Kilde: hjemmesiden skodsbol.dk

4 Smøl Mose

Mosen, du kan se til højre, er Smøl Mose, der afvandes gennem Skodsbøl by. Op til anlæggelsen af jernbanen i 1910 skulle den åbne bæk rørføres, og der blev lagt nogle ret store rør af tegl. De var ikke helt runde, men ovale. Dette skulle give dem ekstra styrke, hvis de vel at mærke blev sat på højkant. Det skete ikke, da de blev lagt på siden, som gav anledning til utallige kollaps af rørene. Der findes en hel stak papirer fra de mange retssager dette medførte.

kilde: Jørgen Thomsen, Skodsbøl.

1: c, 2: a, 3: c, 4: c, 5: c.

5 Teglværkerne

Foto: Christian Frederiksen

Fra Nybølnervej kan man se de tre teglværker på den anden side af noret. Fra venstre har vi det nyrenoverede Vesterled Teglværk, ejet af Andreas Christensen som er 6. generation. I midten Stoffers teglværk, som i dag er opkøbt af Vesterled Teglværk. Ovnene fra 1968 brænder ikke mere, men bygningerne bruges til at lave overliggere. Til højre har vi Bachmanns Teglværk, der i dag ejes af Vesterled Teglværk og Gråsten Teglværk i forening og stadig har en produktion af mursten.

6 Teglværket Petersen Tegl .

Teglværket Petersen Tegl er et besøg værd. Der har været drevet teglværksdrift på samme parcel siden 1791 og det med samme familie som ejer. Teglværket har sin egen udstilling, som du er velkommen til at besøge. Du følger bare vejen, som er på billedet til højre, hvor du kan se en meget stor udendørs udstilling. I kontorbygningen er du velkommen til at spørge efter et **toilet**.

Foto: Christian Frederiksen

Teglværkets idé er at lave sten, der ikke har så ensartet et udseende, som seriefremstillede produkter er kendt for. Derfor brænder tunnelovnen fra 1978 med kul, som giver mere spil i stenens overflade end ved brænding med naturgas. Petersens Tegl er ligeledes kendt for at lave klinker og terrakotta (de tre spir i billedets baggrund)

Læs mere i: De danske Teglværker 1997. Cathrinesmindes Venners årsskrift.

7 Tychsen's Teglværk

På venstre hånd efter Petersens Tegl ligger Tychsen's Teglværk med den høje og flotte skorsten på 75 m.. Teglværket har været i familien Tychsens eje igennem 3 generationer fra 1896 til 1992, hvor teglværket bliver købt af Preben Piber. Kapaciteten er på 18,5 mill. mursten, der sælges gennem Randers Tegl.

Kilde: De danske Teglværker 1997.

8 Søholm Yacht Service

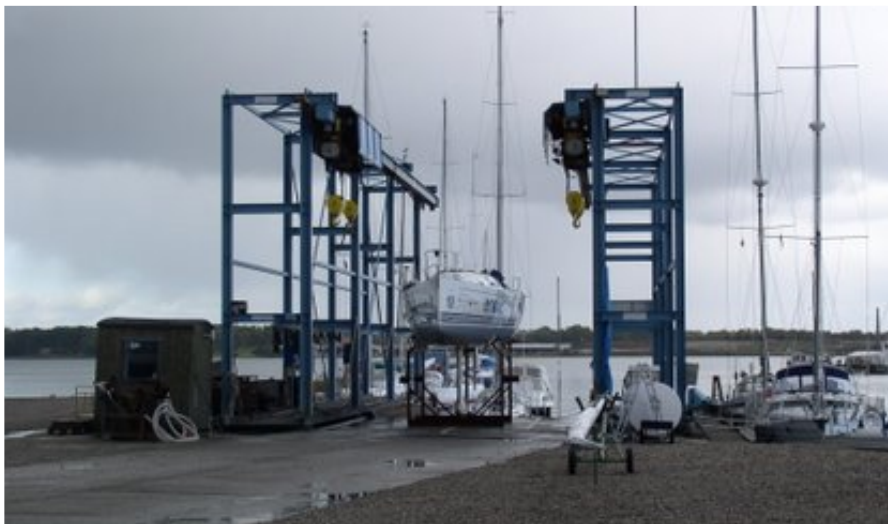

Foto: Christian Frederiksen

Søholm Yacht Service A/S og Søholm Marine har til huse i det tidligere Skodsbølmark Teglværk, der blev nedlagt 1983. Her vinteropbevares og klargøres både under særdeles betryggende forhold. Der er knyttet et bådværft (NTH Baadværft) og et værksted til reparation af skibsmotorer til arbejdspladsen. Du er velkommen på området, hvis du lige spørger om lov og ikke går i vejen. At gå en tur mellem det ene store skibsskrog ved siden af det andet, er en kæmpe oplevelse. Du er velkommen til at låne et **toilet**

9 Petersen Teglgård

På vej ind mod Petersen Tegls afdeling for brænding i klokkeovne (hæve- sænkeovne) af specielle sten, kommer du forbi de tidligere lergrave til Tornskov Teglværk, der nu er fyldte med vand. I billedets venstre side kan du se det gamle stuehus, som var hovedbygningen i den gård, hvorfra teglværket udgik. Helt til venstre (uden for billedet) findes den direktørbolig, som blev bygget i 1912.

Teglværket Tornskov fungerede som teglværk indtil 1984, men teglværkets fliseafdeling (Nicolith-fliser) fortsatte til 1993, hvor den gik konkurs. Produktionen blev dog genoptaget med nye ejere, Carl Matzen, Egersund og C.A. Petersen, hvor sidstnævnte i dag er enejer.

Foto: Christian Frederiksen

10 Skodsbøl Containerplads

Du er på vej mod Skodsbøl Containerplads, der som nabo har kommunens plads for deponi. Hvis du kommer forbi i åbningstiden, er det måske en idé at besøge Containerpladsens genbrugsbutik. Du er meget velkommen til at spørge efter et **toilet** i butikken eller hos en af de ansatte.

Foto: Christian Frederiksen

Mens I går derop kan I prøve på at give jeres bud på 5 spørgsmål.

1. Hvor mange forskellige affaldstyper kan der sorteres i på pladsen? a: 19 b: 28 c: 34
2. Hvor mange kg. affald om året indsamles og/eller afleveres af hver indbygger i Sønderborg Kommune til behandling i ASA i 2007? a: 927 kg b: 1.637 kg c: 2.408 kg.
3. Hvor stor en procentdel af det indsamlede og afleverede affald bliver genbrugt? (forbrænding regnes ikke for genbrug) a: 42 % b: 58% c: 76%
4. Hvor stor en procentdel er man nødt til at deponere i dag? a: 8% b: 12% c: 15%
5. Hvor mange procent vil vores samlede affaldsmængde vokse på 10 år, hvis vi fortsætter som hidtil ? a: 30% b: 40% c: 50%

Svarene findes ved pkt. 4.

Kilde: ASA's miljøreddegørelse side 11 §7,1

11 Skræddergade

Sådan ender Skræddergade i hovedvejen, så her skal du gå ind

Husk at drikke vand

Foto: Christian Frederiksen

12 Skræddergade nr. 12

Se på Skræddergade nr. 12, og prøv, om du kan genfinde Skodsbøl Station i den restaurerede bygning. Du ser bagsiden af stationsbygningen, så sporene løb på modsat side af huset. Jernbanen mellem Vester Sottrup og Skelde åbnede i 1910 og blev nedlagt den 30. juni 1932, med J. Schmidt som stationsmester i Skodsbøl i hele banens levetid. Stationens bedste godsperiode var i 1929, da det store vejbyggeri mellem Egersund og Sønderborg (hovedvej A8) blev udført.

Foto: Lokalarkivet i Broager

Læs mere i: Broager Banen. Af P. Thomassen

13 Skræddergade nr 5

Skræddergade nr. 5, med det karakteristiske stejle tag blev bygget 1945-46 af teglværksejer Chr.A.Petersen, Nybølnor som aftægt for ham og hans hustru, Antoinette. Hun døde, inden huset stod færdigt. Der er kun anvendt de bedste materialer til byggeriet, og huset havde egen direkte ledning fra vandværket. Teglværksejeren boede her i mange år med sin husholderske. I dag er huset ikke længere i familiens eje.

Kilde: Jørgen Thomsen

Foto: Lokalarkivet i Broager

14 Skræddergade nr.4

Skræddergade nr. 4 er bygget i 1935 af en teglværksarbejder, der senere blev husslagter. I huset blev indrettet en slagterbutik og bag huset byggedes der et slagterhus, lige over den rørlagte bæk fra Smøl Mose. Det var bekvemt at kunne komme af med blod og vand lige ned i bækken. I 1949 overtog sønnen Hans den nu meget veldrevne slagterforretning, der med en ny ejer, J.B.Jørgensen, drev virksomheden til engang i 60erne for så at flytte forretningen til Storegade i Broager. Her lukkede den sidste slagter i Broager sin forretning i 2005.

Kilde: www.skodsbol.dk og Jørgen Thomsen.